

Az Aletta és az Ottonel muskotály szőlőfajták termesztésének gazdaságossága egy alföldi szőlőtermesztő gazdaságban

The profitability of growing Aletta and Ottonel Muscat grape varieties in the Hungarian lowland

Baglyas Ferenc

Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar, Kertészeti Tanszék

Összefoglalás: A kedvezőtlen ökológiai viszonyokat leginkább a megfelelő szőlőfajta kiválasztásával tudjuk ellensúlyozni. A takarásos fejművelés kézimunka-igényessége miatt kiszorulóban van, helyét a magas művelésű ültetvények veszik át. A téli fagy miatt csak fagy-, és téltűrő fajták jöhetnek számításba. A Kunsági borvidéken a megtermelt borok 90%-a asztali minőségű. Az ilyen olcsó borok előállításához alacsony önköltséggel termesztendő fajta szükséges. A termesztésben régóta ismert Ottonel muskotályhoz egy 2009-ben minősített rezisztens szőlőfajtát, az Alettát hasonlítottam össze. Kiszámoltam az egyes termesztéstechnológiai műveletek költségét, a terméseredményből az önköltséget, majd a felvásárlási alapján a nyereséget. A számításokból kiderült, hogy bár az Ottonel muskotály szőlőfajta termesztendő az Alföldön, egy-egy nagyobb téli lehűlés komoly termés kiesést eredményez. Az Aletta fagyűrő képessége jobb, többet terem, kisebb költséggel termesztendő. A felvásárlási ára megegyezik az Ottonel muskotállal, tehát érdemesebb inkább ezt a fajtát termesztetni. Ezt az állítást a fajta terjedése is alátámasztja. Termőterülete 2013-ra meghaladta az 13000 hektárt.

Abstract: The unfavourable ecological conditions of growing can be neutralized with the most appropriate selection of grape varieties. The head trellis of grape cultivation is very labour consuming, so bigger vine forms that cannot be covered by soil to protect against winter frost are applied instead. Due to the winter frost only frost tolerant varieties can be considered. The Kunsági wine region produces mostly table wines. Low-cost production of wines is required. Muscat Ottonel is a classic variety whereas Aletta was qualified in 2009. The cost of each production process operations was calculated, and based on the yield and costs profitability was determined. The calculations show that Ottonel muscat grape variety is less winter hardy and has a lower yield. Aletta tolerates winter frost better and also has a high yield. The purchase price of the two varieties is so there is no sense to grow low yield but better quality in the Hungarian lowland. Aletta became a popular variety and is grown on 1300 hectare in Hungary.

Kulcsszavak: termőhely, szőlő önköltség, fagyűrő képesség, jövedelmezőség

Keywords: growing site, overhead cost, winter hardiness, profitability

1. Bevezetés

Európai uniós csatlakozásunk óta bekerültünk egy túltermeléssel küszködő, a mai napig eladhatatlan borkészleteket felhalmozó, közösségbe. Ezen kívül évek óta alacsonyak, vagy alacsonyan tartottak a felvásárlási árak. Ilyen körülmények között nehéz a vidéki

szőlőtermesztő ember számára a megélhetés, hiszen a megtermelt szőlőt gyakran csak leadni tudja, pénzt csak megosztva, több részletben kap cserébe. A nehéz helyzetbe került borászatok is csak akkor tudnak fizetni, ha már ők is eladták a termelőtől vásárolt bort, vagy szőlőt. Ez talán nagyban köszönhető az Alföldi borhamisítás hírének, ami villámgyorsan beékelődött a fogyasztók szemléletébe, és több évre visszavetette az alföldi borok hírét. Az alacsony felvásárlási árak és a megtermelt szőlő eladhatóságának bizonytalansága miatt egyre több termelő hagyott fel a termesztéssel, köszönhetően az Unióból érkező, ösztönzőleg ható kivágási támogatásoknak. Elkezdett csökkenni a szőlőtermő terület, de gyors, látványos javulásra nem lehet számítani, mert az Unió más országaiból behozott, és olcsón előállított borral nem bírja felvenni a versenyt a magyar termesztő. Megjelentek a szerkezetátalakítási támogatások, amiket felhasználhattak a termesztők támrendszer korszerűsítésre és fajtaváltásra, átoltásra egyaránt. Az alföldön főként a támrendszert cserélték le, keveset törődve a fajtával, amit termesztettek. Pedig a gyakorlatban is látszik és tapasztalható, hogy a szőlő sikeres vagy sikertelen, tehát gazdaságos vagy gazdaságtalan termesztésének egyik legmeghatározóbb eleme a fajta. Várhatóan az Alföldön is el fognak tűnni, vagy legalább is minimálisra csökken a nagy kockázattal termesztendő, munkaigényes, de kevés jövedelmet adó fajták. A Kiskőrös környékén termesztett Kadarka bár hungarikumnak számít, bora jellegzetes, máshoz nem hasonlítható, élvezhető karakterét a termesztés sikerének bizonytalansága, és a kézimunka igénye miatt hamarosan feledni kényszerülünk. Olyan fajták kerülnek előtérbe, melyek betegség ellenállósága kiemelkedő, a téli elfagyás veszélye nélkül termesztendő, a lehető legjobban gépesíthető, röviden a lehető legolcsóbban termesztendő. A hagyományos művelésmódok visszaszorulásával sokat javult a szőlőművelés gépesíthetősége.

Manapság, a korszerű művelésmódokon előállított, hagyományos növényvédelemben részesített fajtákkal sem lehet oly mértékű jövedelemre szert tenni, ami vonzóvá tenné a fiatalok, pályakezdő szakemberek számára a szőlőművelést. Mint említettem a fajta az egyik meghatározó eleme a gazdaságos szőlőművelésnek. Ma az Alföldön hagyományos növényvédelemmel előállított, régen itt termesztett fajtákat azonos áron veszi meg a felvásárló, mint az új, interspecifikus fajták termését. Ezen új fajták kezdtek terjedni az Alföldön, és egyre nagyobb teret hódítanak maguknak. Homok, és kötött talajra egyaránt telepíthetőek, Filoxérára nem érzékenyek. Erős növekedésűek, bőven teremnek, jól gépesíthetőek, és az alföldi körülmények között is csak ritkán, vagy egyáltalán nem fagynak el. Esetleges elfagyásuk esetén is a mellékrügyeikből csaknem teljes termésre képesek, ellenben a hagyományos fajtákkal, amelyek erős fagykár esetén nem teremnek.

2. Anyag és módszer

A vizsgált gazdaság Soltvadkerten helyezkedik el, Bianca, Ottonel muskotály és Aletta szőlőfajtákat termesztenek. A két vizsgált fajta egy parcellában helyezkedik el, 1,2 és 0,7 hektár területen. Az ültetvények talaja lepelhomok, sík fekvésükből adóan a tél fagy fokozott kockázatot jelent.

Ottonel muskotály

Rövid tenyészidejű, a korán fakadó, virágzó, és zsendülő fajták közé tartozik. Termése gyakran már augusztus végén fogyasztható. Sokéves átlagban szeptember közepén 15 fokos a mustja. Beérési foka Chasselas-énál jobb. Termőképessége sokéves átlagban kielégítő. A hagyományos termesztésben, rövid metszéssel keveset termett, gyengén fejlődött. A tápanyaggal és vízzel jól ellátott területeken szépen fejlődik, növekedése optimális. Viszonylagos fagyűrése, rothadás-ellenállósága kielégítő, atkaérzékenysége azonban

szembetűnő. Másodtermést ritkán nevel. Nagyszámú értékes tulajdonságát csak virágzásérzékenysége rontja. Kísérletekben is rossz termékenyülése miatt adott több alkalommal viszonylag kevés termést. 1985-ben a hűvös időjárás miatt olyan rosszul virágzott, hogy a fürtök sem maradtak meg a tőkéken. E hibája ellenére az értékes fajták közé tartozik, nincs jobb muskotályos fajtánk. Bora finom illatú és zamatú, gyakran lágy. Ha idejében szüretelik, savai finomak. Kitűnő házasítási alapanyag.

Aletta:

Középhosszú vegetációjú. Szeptember első felében vagy 2. dekádjában érik. Az átlagos mustfoka 18-20 Mm°, átlagos savtartalma 6-8 g/l. Tőkái vitálisan nőnek. Bőtermő (15-18 t/ha). Rügyei termékenyek. Rügyeinek és vesszőinek téltűrése kiemelkedő. A szőlőlisztharmattal, de különösen a szőlőperonoszpórával szembeni ellenálló képessége magas szintű. Bogyói nem vagy alig rothadnak. Vízigényes. Szárazságban a fürtökön tömegesen jelentkezik a fürtkocsánybénulás, és a bogyói könnyen lehullnak a talajra. A virágai jól termékenyülnek. Szálvesszős metszést igényel. Magasművelésre és környezetkímélő termesztésre alkalmas. Bora muskotályos illatú, zamatú.

Ottonel muskotály

Aletta

1. ábra: a vizsgált fajták

3. Eredmények

A termesztéstechnológia minden elemének kézi-, gépi munka és anyag költségét mértük. A két fajta termesztési költsége között a növényvédelem jelentett nagyobb különbséget. Az önköltség szempontjából fontos termésmennyiségben jelentős különbség mutatkozott az Aletta javára.

Az Aletta esetében a költségek a következőképpen alakulnak:

Gépi- és kézimunka költsége megegyezik az Ottonel muskotályéval, viszont a növényvédelemben már jelentős eltérések vannak.

Kézimunkák költsége:	184.275 Ft
Összesen növényvédelmi költség:	18.625 Ft
Tápanyag-utánpótlás összesen:	99.600 Ft
Gépi munka:	200.200 Ft

Ha összesítjük az Aletta éves költségeit, akkor a következő eredményeket kapjuk. Gépi költség+ kézimunkadíj+ növényvédőszer + műtrágya= 502.700 Ft

A várható termés 15 tonna, amit 70 Ft-os felvásárlási áron tudunk értékesíteni. Az így kapott összeg 1.050.000 Ft. Így számolható, hogy a tiszta jövedelmünk 547.300 Ft egy évre, ami 5,5 szerez nyereséget jelent a muskotályhoz viszonyítva.

A 10 év alatt nagy valószínűséggel egyszer el fog fagyni a muskotály, így termést nem szedünk róla. Viszont felmerülnek munkák, amiket el kell végezni. Ezek a törzs- és karvágások, valamint a kötözés, hogy ismét ki lehessen alakítani a termőalapokat. A várható költség 10 évre 6.010.750 Ft + 90.000 Ft egyéb költség, ami összesen 6.100.750 Ft. Várható bevétel 6.300.000Ft

A 10 évre tervezett bevétel elenyészően kicsi, mindössze 199.200Ft.

Aletta esetén 10 év alatt a várható költségek összesen 5.027.000Ft.

A várható bevétel, mivel a termésbiztonság miatt itt téli fagykártól nem kell tartani, összesen 10.500.000Ft. Nyereségünk lehet 5.473.000 Ft, ami csaknem 27szerese a muskotály jövedelmének.

4. Következtetések

Már 1997-ben cikk jelent meg az akkor még ECS 18 kóddal jelölt, majd később Aletta névre keresztelt rezisztens szőlőfajtaról. A fajtaból jelenleg jelentős felületeken létesítenek szőlőültetvényeket, elsősorban a Kunsági Borvidéken.

Az, hogy egy fajta milyen mértékben terjed el valójában független a propagandától. Számtalan, államilag minősített fajtát ismerünk, melynek erényeit a nemesítője széles körűen ecseteli, mégis tized hektárokból mérhető a fajtaból létesített szőlőültetvények nagysága. Mi az, ami a fajta elterjedésében igazából számít? Nem más, mint a termesztő meggyőződése, kedvező tapasztalata. Az, hogy látja mennyiben sikeresebben termeszthető az adott fajta, mint egy másik ugyanott termesztett. Azután a szomszéd is felfigyel a sikerekre. Kér a vesszőből, maga is kipróbálja, kedvező hírért kelti a fajtának és így tovább. Minden fajta így terjedt Magyarországon és a világban is. Az, hogy annak idején pl. a Kövidinka elterjedt, egyetlen okra vezethető vissza: kedvezőek voltak a Kövidinkáról a tapasztalatok. Ez egyfajta példa az alulról jövő kezdeményezés elsődlegességére. Vagy, hogy ne menjünk olyan messzire, az Eger 2 vagy újabban Villard blanc-ra keresztelt szőlőfajta, belekeveredett a Zalagyöngye ültetvényekbe, mint a fajtának egyik szülőpartnere. Jó téltűrése, edzettsége és a jó termőképessége miatt ma már több száz hektár van ebből a fajtaból az Alföldön. Igaz, nem ad egy csúcsmínőséget, mondják sokan fanyalognak. A gazdákat azonban nem szabad lebecsülni. Ők tudják mit éri meg termesztetni. Olyan fajtát, mely kis kockázattal termeszthető, jó termőképességű és (zárójelben jegyzem, hogy nem ez a legfontosabb érv) kielégítő minőséget ad. A minőséget mind a mai napig nem fizetik meg az Alföldön. Ha a termelő nem tud önálló bort készíteni pl. Rajnai rizlingből, annak termését vagy borát vegyes fehérként vásárolja meg a felvásárló, gyakorlatilag Zalagyöngye árában. Márpedig az Ottonel muskotály vagy a Rajnai tizling költségesebben termeszthető és 1/3 annyit terem, mint a Zalagyöngye. Akkor mi

öszönöz igazából a minőségre? A hozzáadott érték stratégia az Alföldön megbukott. Hiába lenne pl. fürtrítított kiváló minőségű Kékfrankosunk, a piac azért sem fizetne többet, mint egy normál termésátlagú valójában kicsit szerényebb minőségű Kékfrankosért. Marad tehát az alacsony önköltséggel megtermeszthető szőlőfajta. Ennek pedig két alapvető feltétele van: nagy termőképesség és alacsony termelési költségek. Az Alföldön nem ritka, hogy az elfagyás következtében egy-egy évben termésünk egyáltalán nincs csak művelési költségünk (veszteségünk). Téltűrő és a gombabetegségeknek is ellenálló fajták kellenek. Ilyen fajta pl. az Aletta is. A magasművelésnek sincs alternatívája. Ma már sajnos ki kell mondani, hogy a fejművelés nem versenyképes. Hiába ad egy Ezerjő, Kövidinka fajta szép borokat, ha a nagy kézimunka ráfordítást nem fizeti meg a piac. Talán egyes körzetekben pl. Izsákon az Aranysárféher fajtánál meg tudják tartani ezt a művelésmódot kisebb átalakításokkal (ikersoros elrendezés). Még az Alföldön csak fejművelésen termeszthető Kadarka fajtánál is próbálnak egy alacsony vagy közép magas kordonművelést alkalmazni. Az elfagyás kockázata ennél a fajtánál viszont nagyon nagy.

Megállapítható, hogy néhány hátránya mellett a magas kordonművelés sokkal több előnnyel rendelkezik, mint a fejművelés. A beérés tekintetében nem egyértelmű, hogy a magas művelés rontaná a minőséget. Sőt vannak olyan magasművelésen termeszthető fajták, melyek magasabb cukorfokkal szüretelhetőek, mint a hagyományos, tömegtermő fejművelésen termesztett fajták.

A téli fagy kockázatát csak rezisztens fajtákkal lehet ellensúlyozni. Nem elfogadható, hogy egy fajta 10 évben 2-3-szor úgy elfagyjon, hogy újra kelljen nevelni a tőkét. Ez olyan jövedelem-kiesést eredményez, ami nem megengedhető.

Irodalomjegyzék

- Baglyas F. (1997): Egy rezisztens hibrid újjáéled, *Kertészet és Szőlészet* 1997/15
- Boszik J. (2002): Megkerült az elveszett Aletta, *Szabad Föld* 2002. 58. 43. 9.p.
- Csepregi P. (1982): A szőlő metszése és fitotechnikai műveletei, *Mezőgazdasági Kiadó*
- Csizmazia D. J. (1995): Inter-specifisták, *Magyar Mezőgazdaság* 1995 július 17
- Csizmazia D. J. (1999): Ellenálló (interspecifikus) szőlőfajták hazánkban, *Kertgazdaság* 1999. 31. (4)
- Hajdú E. (1999): Ellenálló fajták szószólója, *Kertészet és Szőlészet* 1999/4.
- Kovács L. (2003): Borvidéki értesítő – Kunsági Borvidék Hegyközségi Tanácsa, *Kecskemét* 2003/2
- Zanathy G. (2004): *Agro napló, Országos mezőgazdasági szakfolyóirat - VIII. évfolyam -* 2004/12.

Szerző

Dr. Baglyas Ferenc főiskolai tanár
Kecskeméti Főiskola, Kertészeti Főiskolai Kar, Kertészeti Tanszék, 6000 Kecskemét, Erdei F. tér 1-3. baglyas.ferenc@kfk.kefo.hu